

ZHRNUTIE PUBLIKÁCIE

KOMPARATÍVNA ANALÝZA PRÍSTUPU K ČÍNE: V4+ A NOVÁ HODVÁBNA CESTA

Prague Security Studies Institute (PSSI)

V spolupráci s:

Central European Institute of Asian Studies (CEIAS)

HAS Centre for Economic and Regional Studies, Institute of World Economics

Belgrade Fund for Political Excellence (BFPE)

Centre for International Relations (CIR)

S podporou:

Medzinárodného vyšehradského fondu

V SPOLUPRÁCI S:

CEIAS
Central European Institute
of Asian Studies

CENTRE
FOR INTERNATIONAL
RELATIONS

Belgrade Fund for Political Excellence

S PODPOROU:

SLOVENSKO

Čínske aktivity na Slovensku: Zmena stále nie je na obzore

POLITIKA

Slovenská politika voči Číne ja založená najmä na budovaní vzťahov skrz medzinárodné inštitúcie (či už medzinárodné organizácie alebo ad hoc formáty). Slovensko za zúčastňuje aj Iniciatívy Nová hodvábna cesta (BRI), aj platformy 17+1. V roku 2015 podpísalo Slovensko Memorandum o porozumení v rámci BRI ako jeden z prvých signatárov. **Slovenská politika sa zameriava najmä na hospodársku spoluprácu s Čínou** – prítiahnutie investícií s vysokou pridanou hodnotou, podporu slovenských podnikateľov v prístupe na čínsky trh, podporu cestovného ruchu na Slovensku a rozvoj doteraz zanedbávaných politických vzťahov.

Aj keď síce vláda SR prijala politiku zameranú špeciálne na Čínu, jej implementácia je sťažená nedostatkom porozumenia medzi kľúčovými ministerstvami. Napriek tomu sa Slovensku doteraz nepodarilo dosiahnuť významné výsledky vo vzťahoch s Čínou.

SLOVENSKO-ČÍNSKE OBCHODNÉ VZŤAHY

Čínsko-slovenské obchodné vzťahy sa vyznačujú prehlbujúcou sa nevyrovnanosťou. Slovensko sa stalo súčasťou platformy 17+1 s očakávaním rastúceho exportu do Číny. Avšak, po tom ako sa Slovensko stalo súčasťou 17+1 klesol slovenský export do Číny o zhruba 50 %, a to najmä v dôsledku poklesu exportu áut. Napriek viacerým snahám naštartovať export z iných sektorov slovenskej ekonomiky, tieto boli neúspešné kvôli malému objemu produkcie a byrokratickým prekážkam na čínskej strane.

ČÍNSKE INVESTÍCIE NA SLOVENSKU

Čínske investičné aktivity na Slovensku boli doteraz pomerne nevýznamné. Podľa dát k roku 2016 dosiahli čínske priame

zahraničné investície objem 37,4 mil. USD. Ide o najnižší objem investícií spomedzi najvýznamnejších ázijských ekonomík. Taiwan (86,2 mil. USD), Japonsko (64,6 mil. USD), a Južná Kórea (3,3 mld. USD) investovali na Slovensku viac ako Čína.

V minulosti bolo navrhovaných viacero čínskych investičných projektov, avšak väčšina z nich nebola zrealizovaná. Medzi najvýznamnejšie nezrealizované projekty patria akvizícia železiarne U. S. Steel Košice čínskou Hesteel (štátny podnik z provincie Hebei) a spoločná akvizícia TV Markíza česko-slovenskou investičnou skupinou Penta a čínskou spoločnosťou CEFC.

SCREENING INVESTÍCIÍ

Slovensko momentálne nemá prijatý právny rámec, ktorý by umožňoval preverovať bezpečnostné riziká zahraničných investícií. Avšak v dôsledku prijatia nariadenia EÚ o preverovaní investícií bude Slovensko musieť implementovať aspoň povinný systém zdieľania informácií o investíciách s pôvodom mimo EÚ medzi členskými štátmi. Nakoľko Slovensko sleduje politiku priťahovania zahraničných investorov, je otáznou či a v akej podobe Slovensko prijme mechanizmus preverovania bezpečnostných rizík zahraničných investícií.

VYHLIADKY DO BUDÚCNOSTI

Spomedzi všetkých členov V4 má Slovensko najmenej rozvinuté vzťahy s Čínou. Je nepravdepodobné, že toto sa výrazne zmení v dohľadnej budúcnosti. Slovenská ekonomika je pevnou súčasťou EÚ trhu. Slovensko sa zároveň nachádza na okraji čínskych záujmov. Z čínskeho pohľadu je Slovensko príliš vzdialené aby predstavovalo hrozbu a má príliš malý trh na to, aby bolo zaujímavé pre čínskych podnikateľov. Nakoľko väčšina slovensko-čínskeho obchodu je nepriama (napr. ako re-export tovaru skrz Nemecko), Slovensko by malo byť aktívnejšie v rámci EÚ debaty o spoločnej politike voči Číne.

POLSKO

STRATEGICKÉ A HOSPODÁRSKE PROSTREDIE

V Poľsku prevláda naratív, že odkedy vznikla formát 17+1, ktorý zastrešuje spoluprácu Číny so strednou a východnou Európou v 2012, Poľsko bolo jedným z jej najaktívnejších účastníkov. Napriek tomu táto iniciatíva neprinesla konkrétne výsledky ani nevedla k rozvoji blízkych vzájomných vzťahov medzi Poľskom a Čínou. Kvôli tomuto zostávajú pre Poľsko prioritou bilaterálne vzťahy a nie vzťahy v rámci formátu 17+1.

POLSKO- ČÍNSKY OBCHOD

Štruktúra čínsko-poľského obchodu nebola nikdy priaznivá pre Poľsko, nakoľko gro poľského exportu tvorí vývoz surovín ako napríklad meď. Nedostatok expertízy na poľskej strane a byrokratické prekážky na čínskej strane boli vždy zásadnými bariérami pre dosiahnutie viac dynamického exportu z Poľska. **Zároveň prispeli k značnej nerovnováhe medzi krajinami, čo viedlo k poklesu poľského entuziazmu a pôvodných nádejí spojených s BRI.**

ČÍNSKE INVESTÍCIE V POLSKU

Štruktúra hlavných čínskych investícií (vrátane akvizícií) v Poľsku sa výrazne neodlišuje od všeobecných trendov čínskych obchodných záujmov v Európe. To sa týka najmä dynamického priemyslu v oblasti informačných a komunikačných technológií, ako aj potrebe Pekingu exportovať prebytočnú produkciu do zahraničia. Zároveň existuje rastúci záujem o zelené technológie a investície do inovácií, výskumu a vývoja. Napriek tomu v tomto ohľade Poľsko stále zaostáva za západnou Európou.

SCREENING INVESTÍCIÍ

Poľský zákon z 24. júla 2015 o kontrole niektorých investícií smeruje k preverovaniu investícií do sektorov strategického významu pre ekonomiku, najmä energetiky a obranného priemyslu. Zákonodarca poveril poľskú vládu vydaným nariadenia,

ktoré špecifikuje zoznam subjektov, ktoré majú byť chránené. Takýto zoznam sa môže ale nemusí vydávať každoročne.

NEDOSTATOK STRATÉGIE

Poľsko nemá jednotnú víziu toho ako budovať vzťahy s Čínou a zlepšiť postavenie krajiny voči Pekingu. Namiesto toho Poľsko vysiela druhej najväčšej ekonomike kontradiktórne signály. Varšava doteraz neprišla s komprehensívnou a dlhodobou stratégiou.

Zdá sa, že pre Peking je Varšava len malou súčasťou väčšej ekonomickej a geostrategickej skladačky v Eurázii. **Príťažlivosť Poľska pre Čínu záleží na geopolitickej situácii samotnej Číny a jej vzťahoch so Západom.** Existuje podozrenie, že čínsko-poľské vzťahy sa stali závislými na čínsko-amerických vzťahoch a prebiehajúcej obchodnej vojne medzi dvoma najväčšími svetovými ekonomikami.

SRBSKO

SRBSKO-ČÍNSKY OBCHOD

Vzťahy medzi Čínou a Srbskom sa počas posledných 10 rokov rozvíjali na základe viacerých finančných dohôd, čínskych investícií, politickej podpory a spolupráca, ako aj rozvoji vzťahov v kultúrnej oblasti.

Finančné dohody medzi čínskymi bankami a ďalšími spoločnosťami a srbskou vládou boli využívané najmä na financovanie infraštruktúry a projektov v energetickom sektore.

ČÍNSKE INVESTÍCIE V SRBSKU

Okrem poskytovania úverov, čínske spoločnosti kúpili v Srbsku viacero významných spoločností a investovali viac ako 2 mld. USD do greenfieldových projektov.

SCREENING INVESTÍCIÍ

Srbsko nemá zavedený žiaden mechanizmus kontroly, ktorý by mohol byť využitý na preverovanie, či niektoré z uzatvorených dohôd alebo investícií môže predstavovať hrozbu pre srbskú národnú bezpečnosť a medzinárodný poriadok.

VYHLIADKY DO BUDÚCNOSTI

Čína je vnímaná ako dôležitý a prospešný partner v rámci medzinárodných vzťahov ako aj vnútorného ekonomického rozvoja. Na opísanie vzájomných vzťahov sa často používa fráza „ocelové priateľstvo“.

MAĎARSKO

MAĎARSKO-ČÍNSKY OBCHOD

Napriek tomu, že obchodné vzťahy sa rozvíjajú, EÚ hrá v maďarskom obchode dominantnú rolu. Maďarský export do Číny predstavuje menej ako 5 percent celkového exportu, pričom zároveň z Číny prichádza okolo 6 percent celkového importu.

Väčšina zahraničného obchodu medzi Maďarskom a Čínou je tvorená zahraničnými nadnárodnými spoločnosťami. Rozhodnutie takejto spoločnosti (napr. o presunutí výroby alebo zmene vnútropodnikových dodávok) môže mať väčší vplyv na objem obchodu ako akákoľvek stratégia maďarskej vlády.

INVESTÍCIE A INFRAŠTRUKTÚRA

Aj keď čínskej nadnárodnej spoločnosti predstavujú relatívne malý podiel celkového objemu priamych zahraničných investícií v Maďarsku (2,4 %), Maďarsko je destináciou najväčšieho objemu čínskych investícií v rámci strednej a východnej Európy.

Najvýznamnejší čínsky investori sa zaujímajú najmä o sektory telekomunikácií, elektroniky, chemický priemysel a dopravu.

Počas poslednej dekády prejavili čínske spoločnosti záujem o viacero investícií do maďarskej infraštruktúry, z ktorých sa doteraz však žiadna nezrealizovala. Projekt modernizácie železnice

spájajúcej Budapešť s Belehradom je plánovaný v rámci BRI, no bol oneskorený v dôsledku zásahu Európskej komisie, ktorá mala výhrady k netransparentnosti projektu a pomeru jeho ceny a kvality. Napriek týmto výhradám maďarská vláda trvá na realizácii projektu.

ČESKÁ REPUBLIKA

POLITICKÉ A STRATEGICKÉ PROSTREDIE

Koncepcia českej zahraničnej politiky z 2015 uznáva, že hospodárska spolupráca s Čínou zohráva dôležitú rolu vo formovaní a posilňovaní bilaterálnych vzťahov s Čínou.

V politickej rovine bolo Česko až do 2013 považované za najväčšieho kritika Číny v rámci EÚ. Po zmene vlády si nové vedenie krajiny stanovilo za kľúčovú prioritu zlepšenie bilaterálnych vzťahov.

Po parlamentných voľbách v 2017 je možné prístup premiéra Andreja Babiša charakterizovať ako opatrný so záujmom rozvíjať vzťahy s čínskymi podnikateľmi na pragmatickejšom základe.

ČESKO-ČÍNSKY OBCHOD

Česko importuje z Číny zhruba 10-krát viac ako exportuje. Ide o dlhodobý trend vo vzájomnom obchode, ktorý sa vyznačuje chronickou masívnou nevyrovnanosťou.

SCREENING INVESTÍCIÍ

Maďarsko prijalo zákon o vzniku mechanizmu na preverovanie zahraničných investícií. Zákon sa stal účinným 1. januára 2019, no jeho účelom nie je odradiť čínske spoločnosti od investovania v krajine.

ČÍNSKE INVESTÍCIE V ČESKEJ REPUBLIKE

Čínske investície v Českej republike sa značne zvýšili behom posledných piatich rokov, no v porovnaní s ostatnými ázijskými partnermi ako Južná Kórea alebo Taiwan, Čína zohráva v českej ekonomike len marginálnu rolu. **Značná časť realizovaných investícií mala formu akvizícií** a nie greenfieldových alebo brownfieldových projektov.

Vstup nového významného investora CITIC Group začiatkom 2018 sa pravdepodobne prejaví v udržaní strategickej prítomnosti a zlepšovaní politických vzťahov na vysokej úrovni.

SCREENING INVESTÍCIÍ

Prijatý právny rámec EÚ o preverovaní bezpečnostných rizík investícií uznáva potrebu väčšej miery kontroly nad kúpou strategických podnikov zahraničnými spoločnosťami. V reakcii na novú legislatívu EÚ vytvorila **Národná bezpečnostná rada v júni 2018 pracovnú skupinu, ktorej úlohou je posúdiť možné scenáre českého prístupu k zahraničným investíciám s väčším dôrazom na bezpečnostné obavy**. Na základe tejto snahy začalo Ministerstvo priemyslu a obchodu pripravovať návrh legislatívy, ktorá bude základom pre vytvorenie českého screeningového mechanizmu.